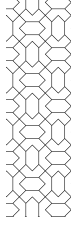

CITATION

Göktaş, Hatice, "6-15 July 2018 Classical Thought School Graduate Program Introduction", *Bozok University Journal of Faculty of Theology [BOZİFDER]*, 14, 14 (2018/14) pp. 447-453

6-15 TEMMUZ 2018 KLASİK DÜŞÜNCE OKULU LİSANSÜSTÜ PROGRAM TANITIMI

6-15 July 2018 Classical Thought School Graduate Program Introduction

Hatice GÖKTAŞ

Arş. Gör.

Yozgat Bozok Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü.

R. A.

Yozgat Bozok University, Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Sciences.

hatice.goktas@bozok.edu.tr, Orcid: 0000-0001-7748-7134.

Batı düşüncesinin yoğunluğundan uzak kendi benliğimizin farkına varmanın yolu İslam'ın temel, kurucu metinlerini okumak, anlamak ve onlar üzerine yazmaktan geçmektedir. Böyle bir faaliyet, uzak kaldığımız gelenekle aramızda bir bağ kurmamızı sağlamakta ve bir nevi yabancıyı olduğumuz modern akımları zihnimizde konumlandırmaya yardımcı olmaktadır. İslami ilimlerde kurucu işleve sahip, geniş kitlelere ve ilim alanlarının teşekkülüne tesir eden metinlerin anlaşılmasına duyulan ihtiyaç günümüzde daha da artmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak ve bu boşluğu doldurmak için son yıllarda Türkiye'de birçok ilahiyat ve İslami ilimler fakültelerinde lisans ve yüksek lisans derslerinde klasik metin okumaları yapılmaktadır. Ancak bu okumaların çoğunluğu sadece belli bir alana dair, uzun süreli bir program dâhilinde olmayan ve belirli kitapların tekrarı şeklinde gerçekleşmektedir. Az sayıda fakülte ise kendi bünyesinde bir sistem oluşturarak lisans eğitimi boyunca müfredat dersleri haricinde klasik metin okumaları ve buna bağlı makale, deneme yazımı yapmaktadır. Bu tür okumalar ise tek bir fakülte ile sınırlı kalma, sürekliliği koruyamama, alanların birbirinden bağımsız kalması ve metinler arasında bütünsel bakış açısını kuramama gibi problemleri barındırmaktadır. Bu problemlerin çözümüne yönelik bir kaygı ile geleneksel yaklaşım ve bakış açısını şekillendiren eserleri bütünsel ve sürekli olarak okumayı hedefleyen ve daha çok metinler üzerine yazmaya önem veren Klasik Düşünce Okulu (KDO) adında

KAYNAKÇA

Göktaş, Hatice, "6-15 Temmuz 2018 Klasik Düşünce Okulu Lisansüstü Program Tanıtımı", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [BOZİFDER]*, 14, 14 (2018/14) ss. 447-453. **Makale Geliş T:** 24/10/2018 **Kabul T:** 25/10/2018

bir faaliyet okulu 2016 yılında İstanbul'da Prof. Dr. Ekrem Demirli'nin öncülüğünde kurulmuştur.

Klasik Düşünce Okulu'nun yıl içinde ve yaz döneminde ayrı ayrı programları bulunmaktadır. Yıl içinde güz ve bahar dönemi seminerleri ile daimi katılımcılarına yönelik kademe programları, yaz döneminde ise kendi üyeleri haricinde dışardan genellikle lisansüstü öğrencilere yönelik kısa süreli programlar düzenlenmektedir. Belirlenen 100'e yakın kitap, aralarında irtibatlar kurularak aralıklı programlar dâhilinde okunması, okunacak eserlerde varsa Türkçelerinin tercih edilmesi, okunan metinler esas alınarak katılımcıların makale, bildiri, tanıtım şeklinde yazılar yazması KDO'nun temel amaçlarıdır. Ayrıca KDO gerek yaz programları ile gerekse derslerin internet üzerinden yayınlanması ile sadece İstanbul'daki değil genel olarak Türkiye'deki, İslam'ın kurucu metinleri ile şöyle ya da böyle irtibatlı olan araştırmacılara ulaşmayı hedeflemektedir.

2018 Klasik Düşünce Okulu yaz dönemi programı (2018 KDO Lisansüstü Programı), 6-8 Temmuz tarihleri arasında TÜGVA'da 60 saatlik ders programı, bir söyleşi, bir tanıtım semineri ve bir de paneli kapsayan 10 günlük yoğun bir çalışma ortamında gerçekleşmiştir. Özellikle Prof. Dr. Ekrem Demirli'nin misafirperver yaklaşımı, yol gösterici sohbet ve konuşmaları ve öğrencilerle kurduğu samimi ilişki, katılımcılar açısından bulunmaz bir ayrıcalık olmuştur. Ayrıca KDO ekibinin kadirşinas ev sahipliği ve ders ortamları için sağladıkları kolaylıklar, Klasik Düşünce Okulunun kalite ve tecrübesini göstermiştir.

KDO Lisansüstü Programı bünyesinde, klasik düşünce mirasının nüvelerinin okunması amacıyla Türkiye'nin birçok şehrinden lisansüstü öğrencileri ve araştırma görevlileri bir araya gelmiştir ve katılımcıların hem birbirleri ile hem de ders veren öğretim üyeleri ile birebir etkileşim içinde olması başlı başına bir avantaj olmuştur.

KDO Lisansüstü Programında işlenen derslerin içerikleri kısaca şu şekildedir:

Prof. Dr. Ekrem Demirli, beş oturumda *Fusûsu'l-hikem*'in temel konularına, İbnü'l-Arabî ve Konevî'nin kelam ve felsefeye yaklaşımına, *Fusûsu'l-hikem*'e göre varlığın yapısına değinmiştir. *Fusûsu'l-hikem*'i kelam-felsefe-tasavvuf ortak bakış açısından sunulmuş ve ayrıca derste

eserin temel kavramları üzerinde durulmuştur. Ekrem Demirli'ye göre *Fusûsu'l-hikem*'in temel iddiası mütakellimlerin tutarsızlığını ve filozofların eksikliğini gidererek Tanrı-âlem ilişkisini yeniden tesis etmektir.

el-Medînetü'l-fâzıla okumaları üç derste tamamlanmıştır. Prof. Dr. Cüneyt Kaya, Fârâbî'nin İlk Sebep, âlem, insan, bilgi, vahiy, din, ahlak ve siyaset konularındaki görüşlerini *el-Medînetü'l-fâzıla*'dan hareketle özet bir şekilde sunmuştur. İnsan nefsinin yapısı ile ilgili en fazla üzerinde durulan konu mütehayyile ile nübüvvet arasındaki ilişki olmuştur. Son olarak ise Fârâbî'de toplumsal bir varlık olarak insanın, erdemli ve erdemsiz toplumların özelliklerinden bahsedilmiştir.

Toplam beş oturumda yapılan *el-Mustasfâ* okumalarında Prof. Dr. Hasan Hacak, Gazzâlî'nin el-Mustasfâ'daki itikadi ve amelî tavrından, mütakellimin yönteminin Gazzâlî sonrası değişiminden söz etmiştir. Gazzâlî'nin analizci anlayıştan sentezci anlayışa geçişini Şafililerin ve Hanefilerin akla bakış açısı üzerinden temellendirmiştir. Fıkıh usulünün temel konuları üzerinden ilerlenen derste modern hukuk ile de karşılaştırmalar yapılmıştır.

Prof. Dr. Ömer Türker, *Şerhu'l-mevâkif* özelinde felsefe ve kelâmın Allah-âlem-insan ilişkisine yönelişini anlatmıştır. Bilgi teorisi, algılama sürecinde iç duyuların işlevi, bilginin kaynağı ve tasdik-tasavvur aracılığıyla bilginin oluşumu derste en fazla üzerinde durulan konulardan olmuştur. Ayrıca Cürçânî'nin hakikate ulaşmada ilimler sınıflandırması dersin genel akışını da belirlemiştir.

Doç. Dr. Ayhan Çitil, mantık-metafizik ilişkisi, Aristoteles'in cevher anlayışı, kuvve-fil anlayışı ve Tanrı anlayışı şeklindeki konuları sırasıyla Graham Priest ve gerçek çelişkiler, Kant ve cevher kategorisi, çağdaş istidat tartışmaları ve çağdaş tekil tartışmaları şeklinde Aristoteles'in metafiziğini çağdaş dönemdeki yansımaları ile ele almıştır.

Metafizik okumaları dört derste tamamlanmıştır. Ayhan Çitil, Antik Yunan düşüncesi ile çağdaş düşüncenin karşılaştırmalı incelemesinde düşüncenin evrimi ve yönünü tespit etmiş ve aradaki bağlantıları ortaya çıkarmıştır.

Doç. Dr. Oğuz Haşlakoğlu tarafından yapılan *Politeia (Devlet)* okumalarında eserin İş Bankası Yayınları baskısı tercih edilmiştir. Programda okunan kitapların bir kısmının birden fazla çevirisi bulunduğu-

dan zorunlu olarak çevirilerden biri tercih edilmiştir. Bu, tercih edilen çevirinin iyi diğerlerinin kötü olduğu anlamına gelmemektedir. Özellikle *Politeia* okunmasında çeviriye sıkı bir bağlılıktan ziyade metnin orijinal kavramları temel alınmıştır. Tercih edilen çeviri kitabın isminin *Devlet* olmasına karşın dersin isminin *Polietia* olarak ifade edilmesi de bu durumun göstergelerindedir.

Dört oturumda tamamlanan *Politeia* dersinde doğrudan kitap üzerinden Platon'un düşünceleri saptanmıştır. Oğuz Haşlakoğlu, kitabın derin ifadelerinin *politeia* ile bağlantısını doğrudan psykhe, doxa, eidos, philosophia, sophós, aletheia kavramları üzerinden kurarak Platon'un *Politeia*'daki amacını ifade etmiştir.

Kurucu metinlerin en önemlilerinden biri olan *Kitâbu't-tevhîd*, farklı muhataplara hitap eden bir eserdir. Doç. Dr. Osman Demir, *Kitâbu't-tevhîd* okumasında Mâtürîdî'nin görüşlerini beş oturumda özet olarak sistemli bir şekilde sunmuştur. Yoktan yaratma ve Kadir-i Mutlak Tanrı anlayışı Mâtürîdîliğin temel noktalarını oluşturmaktadır. Bilgi, ulûhiyet, nübüvvet, kaza-kader ve mürtebib-i kebire konuları, akıl ve vahiy ilişkisi bağlamında ele alınmıştır.

Dört oturumda tamamlanan derste Doç. Dr. Eşref Altaş, felsefe ile kelam konularının aynı eserde yer aldığı *el-Muhassal*'a şemalarla hem derinlikli hem de bütüncül bakışı sağlamayı amaçlamıştır. *el-Muhassal*'ın konularına genel bir bakıştan sonra, İmam Râzî'nin bilgi anlayışı, bilgi teorisinin farklı ekollerdeki konumu, İmam Râzî'ye göre nazarın kelamın ana yolu olması konularına temas edilmiştir. Son olarak derste filozofların, Mutezilenin ve mütekelliminin varlık anlayışı üzerinde durulmuştur.

el-İşârât bağlamında klasik mantığın konularını üç derste özetleyen Dr. Mehmet Özturan, düşünmenin, bilinenleri bilinmeyenlere ulaştıracak bir formda düzenlemek olduğunu vurgulamıştır. Kavram ve yargı, beş tümel, tanım konularına genel; önerme ve kıyas konularına ise ayrıntılı bir şekilde değinilmiştir.

Kitap okumaları haricinde KDO Lisansüstü Programı'nda bir eser takip edilmeksizin yapılan tek ders Doç. Dr. Ayhan Çitil ile Eleştirel Düşünce ve Yazı Atölyesi olmuştur. Toplam üç oturumda eleştirel düşüncenin mantıkla bağlantısı ele alınmıştır. Ayhan Çitil, Eleştirel

Düşünce ve Yazı Atölyesi dersi ile zaman yönetimi, eleştirel düşünme, farklı akıl yürütme türleri, kanıtlama, 21.yy.'da akademinin ana akım projeleri ve safsata türleri hakkında bilgi vermiştir.

Prof. Dr. Ekrem Demirli, Prof. Dr. Ömer Türker, Doç. Dr. Eşref Altaş ve Dr. İbrahim Halil Üçer'in katılımı ile bir panel gerçekleştirilmiştir. Panel, "**Modern Dünyada İslam Düşüncesi Klasiklerini Okumak: Temel Meseleler, Sorunlar ve Çözümler**" başlığını taşımaktadır. Panelde klasik metin okumalarının tarihsel süreci hakkında bilgi verilmiştir. Klasik metin okumaları sonucunda metnin taşıyıcı kavramlarının çözümlenmesi ve tarihsel bağlamda metnin konumundan söz edilmiştir.

Prof. Dr. Tahsin Görgün ile "**İslam'ın Klasik Mirası Üzerine**" başlıklı soru-cevap bölümü şeklinde yoğun bir söyleşi düzenlenmiştir. Tahsin Görgün, klasik mirasın ümmet tarafından sadece keşfedilmesini değil aynı zamanda topluma, zamana ve güncel yaşantıya uygun bir şekilde yeniden inkişaf ettirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

KDO Lisansüstü Programının son günü ise Dr. İbrahim Halil Üçer, "**İslam Düşünce Atlası**" projesinin internet sitesi ile kitabının tanıtımını yapmıştır. İ. Halil Üçer, İslam Düşünce Atlası tanıtımında klasik dönem (7.yy.-11.yy.), yenilenme dönemi (12.yy.-16.yy.), muhasebe dönemi (17.yy.-18.yy.) ve arayışlar dönemi (19.yy.-20.yy.) şeklinde bir dönemlendirmeyi temel almıştır. Özellikle felsefe ve ilim dilinin bin yıllık azımsanmayacak bir zaman boyunca Arapça olması İ. Halil Üçer'e göre felsefe ve ilmin İslam coğrafyasındaki gelişimini gözler önüne sermektedir. Ancak bu durumun farkında olmamak ve unutmak Üçer'in ifadesiyle tanımlanmaya ve hikâyenizi başkalarından dinlemeye rıza göstermek anlamına gelmektedir. İ. Halil Üçer, bütünlüğün ve sürekliliğin İslam Düşünce Atlası'nın omurgasını oluşturduğunu vurgulamıştır.

KDO Lisansüstü Programı'nda işlenen kitapların çoğunluğu hem içerik hem de hacim olarak oldukça geniştir. Katılımcılardan programda işlenecek kitapları daha önceden okumaları talep edildiğinden dolayı on günlük bu programda kitaplar baştan sona yeniden okunmak yerine klasik metinler temelinde ders işlenmiştir. Klasik metinlere bütüncül bakış sunulmuş, belli başlı problemler üzerinde durulmuş ve bazı

derslerde kısmen kitaplardan alıntılar yapılmıştır. Daha önce de ifade edildiği üzere programda öncelik genel ve bütüncül bakış kazandırmak ve yazı yazmaya yönelik çalışmalardır. Ancak yazı konusunda gerek zamanın darlığı gerekse 250'nin üzerinde katılımcının olması kitaplar hakkında makale, bildiri, değerlendirme yazmayı kısıtlamıştır. Bunun için yazı yazma konusu Eleştirel Düşünce ve Yazı Atölyesi dersinde sınırlı olarak işlenmiş olsa da genel olarak bir sonraki lisansüstü program tarihine bırakılmıştır.

KDO Lisansüstü Programı'nda okunan kitaplara dikkat edildiğinde çoğunluğunun felsefe ve kelim ile ilgili eserler olduğu göze çarpmaktadır. Ancak bu durum katılımcıların sadece felsefe ve kelamla ilgilenen kişiler olduğu anlamına gelmemektedir. Çünkü programdaki dersler, ister felsefe ve din bilimleri alanında olsun isterse temel İslam bilimlerinden bir alanda olsun okunan klasik eserlerin, belli bir coğrafya ve kültür havzasına bağlı olduğu, birbirleriyle sıkı bir irtibat içinde bulunduğu varsayımından hareketle felsefi bir temelde işlenmiştir. Bu da, hangi alanda olursa olsun klasik eserleri okuyup anlamayı hedefleyen her araştırmacının ufkunu ve bakış açısını genişleten bir okuma tarzı oluşturmaktadır.

KDO Lisansüstü Programı'nda klasik eserlerin Arapçaları veya orijinal dilleri değil de Türkçe çevirilerinin tercih edilmesinin Arapça kavramları doğrudan görememe, yazarın diline aşına olamama gibi eksik tarafları bulunabilir. Ancak bunun yanında Türkçe çeviriden ilerlemenin birçok artı yönü de bulunmaktadır. Bu denli kısa sürede eserlerin genel çerçevesini çizmek, konuları, problemleri, ilkeleri ve amaçları hakkında kısmen bilgi vermek ancak çeviriler üzerinden mümkün olmuştur. Çünkü eserlerin orijinal dili ile meşgul olmanın sonucunda temel meseleleri, genel konuyu ve bütüncül bakışı kaçırmak olasıdır. Bu sebeple bazı derslerde kitabın genel içeriğinden ziyade temel meseleleri üzerinden ilerlenmiştir. Klasik Düşünce Okulunun katılımcılara kazandırmak istediği bilginin, klasik kitaplar üzerinden hazırlanan akademik çalışmalar olması, eserlerin çevirilerinin tercih edilmesinde bir diğer etken olmuştur. Felsefe yapmanın aracı kuşkusuz dildir ve felsefe yapmanın ilk adımı düşünce mirasını kendi dilimizde anlamakla irtibatlıdır. Düşünce, kendi dilimizde gerçekleşmediği müddetçe bir başkasına ait

dil ile felsefe yapmak mümkün değildir. Bu bağlamda klasik metinlerin Türkçe olarak okunması, çevirilerde ve çeviriler üzerine yapılan kavram tartışmalarında ortak dil oluşumuna kapı aralamaktadır.

KDO'da klasik metinler, İslam düşüncesinin ürünlerinin ortak bir akılda bulunduğu ve birbirleri ile irtibatlı olduğu varsayımına göre okunmaktadır. Özellikle İslam düşüncesinde kelimeler ile felsefenin birbirinden ayrı bir şekilde ele alınmasının imkânsızlığı metinler üzerinden daha açık bir biçimde gösterilmiştir. Kendi mirasımızın anlaşılmasında düşüncenin bütünlüğü esastır. Sadece belirli bir dönemdeki eserler yerine İslam düşüncesinin klasik kaynakları bu etkileşimden uzak tutulamaz. Sadece İslam felsefi düşüncesine değil bütün bir felsefe tarihine yön veren iki büyük Antik Yunan filozofu Platon ve Aristoteles'in eserlerinin programda okunması da söz konusu bütünsel bakışın ve etkileşimin anlaşılmasında büyük rol üstlenmiştir. KDO'nun, bu bağlamda genç akademisyen katılımcılara bütüncül bakış açısını ve analitik okuma alışkanlığını kazandırmayı amaçladığı görülmektedir. Ayrıca İslami ilimlerin teşekkülünde yöntem farklılıklarının oluşmasının kaynağına da dolaylı olarak programdaki derslerde işaret edilmiştir.

KDO'nun felsefe, tasavvuf, kelimeler, fıkıh ve usul arasında var olan bütünlüğü koruyarak, metin okuma ve daha çok metinler üzerine yazma faaliyetlerine bundan sonra da devam edeceği anlaşılmaktadır. KDO'nun, ders veren öğretim üyesi konusunda İstanbul'la sınırlı kalmayıp, Türkiye'nin her bölgesinden, klasik metin okumalarında ilmî birikimlerinden istifade etmek için alanlarında uzman akademisyenlerle irtibat hâlinde olması, tavsiye edilen hususlardandır. Ayrıca İslami ilimlerin kurucu metinlerinin bütünsel bir şekilde anlaşılmasında klasik metinlerin birbirleriyle olan bağlantılarının yanı sıra İslam'ın iki ana kaynağı Kur'an ve hadislerin, bu metinlerle olan irtibatına gözle görülür bir şekilde yer vermek elzemdir.